

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته مطالعات منطقه‌ای

مطالعه تطبیقی سیاست خارجی دولت شرویدر و مرکل در قبال جمهوری اسلامی ایران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر شیرازی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر خبیری

دانشجو:

محمود خبازی

سال تحصیلی:

۱۳۹۰-۹۱

تشکر و قدردانی :

از دست و زبان که برآید، کز عهده شکرش به در آید. خداوند مهربان را شاکرم که این توفیق را به اینجانب ارزانی داشت در محیط علم و فضیلت اساتید بزرگواری دانشکده علوم سیاسی بودند که در این راه با آموختن داشته‌های خود مرا در پیمودن این راه کمک کردند، تشکر و سپاسگزاری از همه آنان را بر خود واجب می‌دانم و در بین این عزیزان لازم می‌دانم از راهنمایی‌هایی استاد راهنما جناب آقای دکتر ابوالحسن شیرازی و استاد مشاور جناب آقای دکتر کابک خبیری در تدوین این پژوهش تشکر و قدردانی ویژه نمایم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب محمود خبازی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۱۳۶۸ در رشته **مطالعات منطقه ای** که در تاریخ از پایان نامه خود تحت عنوان : مطالعه تطبیقی سیاست خارجی دولت شرویدر و مرکل در قبال جمهوری اسلامی ایران با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام ، بدین وسیله متعهد می گردم :

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده ام ، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده وسایر مشخصات آن رادر فهرست ذکر و درج کرده ام .

۲- این پایان نامه قبلاً" برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالا تر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

۳- چنانچه پس از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه را داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوز های مربوطه را اخذ نمایم .

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نماید .

با تشکر

بسمه تعالی

در تاریخ آقای محمود خبازی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته مطالعات منطقه ای از پایان

نامه خود دفاع نمود که با نمره و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست

بخش اول: کلیات تحقیق

۷	بیان مسئله.....
۸	اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن.....
۹	اهداف تحقیق.....
۹	چارچوب نظری تحقیق.....
۹	روش تحقیق.....

بخش دوم: مباحث نظری

۱۳	فصل اول: مباحث نظری در سیاست خارجی.....
۲۱	«مدل پیش نظریه روزنا».....
۲۴	فصل دوم: رفتار سیاست خارجی، سازه‌انگاری و سیاست خارجی.....
۲۵	(۱) رفتار سیاست خارجی.....
۲۶	«مدل طرح پیوستگی روزنا».....
۳۳	(۲) سازه‌انگاری و سیاست خارجی.....

بخش سوم: سیاست خارجی آلمان در جهان جدید

فصل اول: مبانی و اصول	۴۸
استقلال و حاکمیت ملی	۴۸
جهانی بودن	۴۸
وحدت اروپا و تقویت اتحادیه	۴۸
ایفای نقشی فعال در خاورمیانه	۴۹
تقویت نفوذ در افریقا و همیاری با جهان سوم	۵۰
بازدارندگی دفاعی و نگرشی خاص به هویت دفاعی و امنیتی اروپا	۵۰
عضویت در مجامع بین المللی	۵۲
فصل دوم: عوامل تاثیرگذار بر سیاست خارجی آلمان	۵۳
۱- عوامل ساختاری درونزا	۵۳
۲- عوامل کارکردی درونزا	۵۷
۳- عوامل برونزا	۶۰
فصل سوم: مراحل گذار در سیاست خارجی آلمان	۶۴
فصل چهارم: نگاهی مختصر بر تعاملات جمهوری اسلامی ایران و آلمان	۷۷
نگاهی به پیشینه روابط تهران- برلین	۷۸
دوران آنگلا مرکل	۸۰

- ۸۱..... نقش منفی اسرائیل در روابط آلمان با ایران.....
- ۸۲..... ایران در سیاست برلین.....
- بخش چهارم: عوامل تاثیرگذار بر سیاست خارجی آلمان نسبت به جمهوری اسلامی ایران
- ۸۷..... سیاست خارجی آلمان جدید.....
- ۸۹..... مرکل و سیاست خارجی آلمان.....
- ۹۰..... محورهای سیاست خارجی دولت مرکل.....
- ۹۰..... محور برلین - واشنگتن.....
- ۹۲..... محور برلین - پاریس - مسکو.....
- ۹۳..... جایگاه ایران در سیاست خارجی آلمان.....
- ۹۴..... مشارکت آلمان در مذاکرات هسته‌ای با ایران.....
- ۹۵..... نقش منفی اسرائیل در روابط آلمان با ایران.....
- ۹۸..... سیاست خاورمیانه‌ای آلمان.....
- ۹۹..... رویکرد جدید آلمان به سوریه.....
- ۱۰۰..... بهبود روابط با اسرائیل.....
- ۱۰۲..... دوران احیای نقش آلمان و فعال‌سازی اتحادیه اروپا.....
- ۱۰۹..... ایران و اتحادیه اروپا.....

- الف) جایگاه اتحادیه اروپایی در نظام بین‌المللی و اهمیت آن برای ایران..... ۱۱۰
- ب) اهمیت و جایگاه ایران برای اتحادیه اروپا..... ۱۱۲
- ج) موضوعات مورد توجه طرفین..... ۱۱۴
- د) گفت‌وگوها و مذاکرات ایران و اتحادیه اروپا..... ۱۱۷
- گفت‌وگوهای انتقادی..... ۱۱۸
- گفت‌وگوهای فراگیر و سازنده..... ۱۱۹
- گفت‌وگوهای حقوق بشری اتحادیه اروپا و ج.ا.ا..... ۱۲۳
- ه) رویکردها و سیاست‌های مقابله با تروریسم..... ۱۲۵
- و) تحولات عمده پروسه صلح خاورمیانه پس از ۱۹۹۷ و رویکرد ایران و اروپا..... ۱۳۱

بخش پنجم: نتیجه‌گیری و ارائه راهکار

- نتیجه‌گیری و ارائه راهکار..... ۱۴۵
- منابع و مآخذ..... ۱۵۳

بخش اول:

کلیات تحقیق

۱-۱- بیان مسئله

آلمان دارای روابطی دیرینه و سنتی با قدمت ۵۰۰ ساله با کشورمان می‌باشد. البته این رابطه تاکنون فراز و نشیب‌های فراوانی را شاهد بوده که پس از پیروزی انقلاب اسلامی وارد مرحله جدیدی شد.

از سال ۱۹۹۰ و هم‌زمان با وحدت مجدد آلمان و پایان جنگ سرد، این کشور نقش جدیدی را در عرصه‌های بین‌المللی برای خود قائل گردیده و با حضور مستمر و تاثیرگذار در مسائل و موضوعات مهم منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای جایگاه مهمی را در کنار سایر قدرت‌های جهانی برای خویش تعریف نمود. به عبارت دیگر آلمان ضمن تجدیدنظر در اصول و اهداف خود در سیاست خارجی، به تعریف جدیدی در این زمینه اقدام نمود.

از طرف دیگر ایران به‌عنوان کشوری مهم و تاثیرگذار در منطقه خاورمیانه و جهان اسلام، همواره مورد توجه قدرت‌های بزرگ و هم‌چنین آلمان بوده است. در انتخابات سال ۱۹۹۸ و هم‌زمان با شکست حزب حاکم (دمکرات مسیحی‌ها بنام CDU) دوران شانزده ساله صدراعظمی هلموت کهل به اتمام رسیده و آندریاس شرویدر از حزب سوسیال دمکرات (SPD) به‌عنوان صدراعظم انتخاب گردید. حزب SPD پس از ائتلاف با حزب سبزها (DIE GRÜNE) به مدت ۷ سال (از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۵) قدرت را در دست داشت تا این‌که در سال ۲۰۰۵ حزب محافظه‌کار CDU به رهبری آنگلا مرکل در انتخابات آلمان به پیروزی رسیده و مجدداً به صحنه قدرت بازگشته و مرکل به‌عنوان اولین زن صدراعظم تاریخ آلمان انتخاب گردید و تا کنون نیز همچنان در رأس قدرت قرار دارد.

با توجه به تغییر و تحولاتی که در سیاست خارجی دو دولت اخیر در آلمان (شرویدر- مرکل) در قبال ج.ا.ا. بوجود آمده، این تحقیق در نظر دارد تا مواضع و عملکرد این دو دولت مذکور را از سال ۱۹۹۸ تا پایان ۲۰۱۰ (به مدت ۱۲ سال) مورد تجزیه و تحلیل، بررسی، مقایسه و تطبیق قرار دهد.

۱-۲- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن

کشور آلمان به عنوان موسس و یکی از اصلی ترین و موثرترین کشورهای عضو اتحادیه اروپا، سومین قدرت اقتصادی و سومین کشور صنعتی دنیا و نیز قهرمان صادرات جهان، دارای نقش رهبری در اتحادیه اروپا و ستون فقرات ناتو است. از طرف دیگر عضویت این کشور در گروه G8، گروه ۵+۱ و... جایگاه مهم و نقش تعیین کننده ای را در سیاست جهانی و به خصوص در تحولات قاره اروپا برای آلمان بوجود آورده و موجب گردیده تا در موضوعات و مسائل مهم بین المللی و حل و فصل مناقشات و منازعات در سایر نقاط جهان دارای ظرفیت ها و توانائی های بالقوه و بالفعلی شود. این قابلیت ها و ویژگی های ممتاز، اهمیت آلمان را در راستای مناسبات و روابط با کشورمان در عرصه های مختلف سیاسی، اقتصادی، بازرگانی، فرهنگی و... نشان داده و ضرورت داشتن رابطه ای مثبت، همه جانبه و گسترده، بر اساس احترام متقابل و مفیدی را ایجاب می نماید.

۱-۳- اهداف تحقیق

الف- تبیین و توصیف چرایی، چگونگی و چیستی مواضع و عملکرد دولت شرویدر و مرکل در قبال ایران

ب- شناسایی و معرفی عوامل و متغیرهای مهم و تاثیرگذار بر مواضع و عملکرد دولت شرویدر و مرکل در خصوص ایران

ج- کشف و ارائه راهکارهایی برای دستگاه دیپلماسی کشورمان به منظور طراحی‌های راهبردی و تاکتیکی در تعامل با دولت آلمان و دستیابی بهینه به اهداف مورد نظر در مناسبات با آلمان

(۱) سوالات یا فرضیه‌های تحقیق (بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه):

سؤال اصلی:

تغییر دولت در آلمان از شرویدر به مرکل چه تاثیری بر مناسبات آلمان و ایران داشته است؟

فرضیه:

برخلاف دوران شرویدر که روابط بین دو کشور رو به بهبود و جهت صمیمانه‌ای گام برداشته بود، با روی کار آمدن دولت مرکل، سیاست خارجی آلمان در قبال ایران رو به سردی گرائیده است.

(۲) چارچوب نظری تحقیق:

چارچوب نظری مورد توجه در این تحقیق، موضوع سیاست خارجی و سازه‌انگاری می‌باشد.

۳) روش تحقیق:

تحلیلی، توصیفی، تاریخی

۴) روش گردآوری اطلاعات:

کتابخانه‌ای

۵) متغیرها و واژه‌های کلیدی:

متغیر مستقل: تغییر دولت در کشور آلمان

متغیر وابسته: مناسبات آلمان و ایران

واژه‌های کلیدی:

احزاب آلمان - دولت شرویدر - دولت مرکل - اتحادیه اروپا - سیاست خارجی

احزاب آلمان: طبق قانون اساسی آلمان، احزاب سیاسی وظیفه دارند در شکل دادن به خواست‌های سیاسی ملت بکوشند. احزاب سیاسی آلمان در نظام حزبی این کشور شامل: حزب سوسیال دموکرات (SPD)، اتحادیه دموکرات مسیحی (CDU)، اتحادیه سوسیال مسیحی (CSU)، حزب دموکرات آزاد (FDP)، حزب اتحاد ۹۰/سبزها (DIE GRÜNE)، حزب سوسیالیسم دموکراتیک (PDS) و حزب چپ (DIE LINKE).

دولت شرویدر: در جریان انتخابات سال ۱۹۹۸ گرهارد شرویدر از حزب سوسیال دموکرات (SPD) جانشین هلموت کهل گردید. حزب او در ائتلاف با حزب سبزها و اتحادیه ۹۰ (معروف به

ائتلاف سرخ و سبز)، یوشکا فیشر از حزب سبزها به عنوان وزیر امور خارجه انتخاب گردید. این دولت تا سال ۲۰۰۵ در راس قدرت قرار داشت. (سولینگ، ۱۳۸۹، ۳۵۶)

دولت مرکل: هم‌زمان با حائز اکثریت آراء شدن حزب دموکرات مسیحی (CDU) در پارلمان آلمان، آنگلا مرکل (رئیس حزب مذکور) از طرف مجلس آلمان در مورخه ۲۳ نوامبر سال ۲۰۰۵ به عنوان صدراعظم جدید انتخاب گردید و از آن زمان تا کنون دولت مرکل در عرصه قدرت در آلمان به سر می‌برد.

سیاست خارجی: سیاست یک دولت در عمل متقابلش با دیگر دولت‌ها و خلق‌ها. سیاست خارجی، تابعی از سیاست داخلی و به ویژه تابعی از نظام اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی هر کشور است. سیاست خارجی هر کشور با سیاست داخلی آن رابطه جدانشدنی و مستقیم دارد. (آقابخشی و افشاری‌راد، ۱۳۸۳، ۲۵۰)

اتحادیه اروپا: «جامعه اروپا» از سال ۱۹۹۳ به اتحادیه اروپا معروف شده و مرکب از ۲۷ کشور اروپایی است. هدف از ایجاد این اتحادیه، فضای بدون مرز، بازار و پول مشترک و اتخاذ سیاست‌های همسان در زمینه‌های مختلف است.

بخش دوم:

مباحث نظری

فصل اول: مباحث نظری در سیاست خارجی

در مطالعه سیاست خارجی درک هر دو محیط داخلی و خارجی از ضروریات است. اهمیت و ماهیت سیاست خارجی نسبت به هر کشور متفاوت است. به ویژه در رابطه با ماهیت پوشش سیاست‌گذاری خارجی که خود اساس مباحث سیاست خارجی است، حتی نمی‌توان بین دستگاه‌های تصمیم‌گیری حکومت‌های غیردموکراتیک و کشورهای پیشرفته و در حال توسعه هم‌سانی یافت. همین ترتیب بین دستگاه‌های تصمیم‌گیری قدرت‌های بزرگ و متوسط و کوچک تفاوت‌های بارزی مشهود است. (Wallace, 1971, 7-15)

سیاست خارجی پدیده‌ای نیست که در خلاء و به صورت تجریدی و انتزاعی درباره آن بحث کرد و به صدور احکام تجویزی پرداخت بلکه این تصمیمات در رابطه با ارگان‌های مشابه در صحنه بین‌المللی اخذ می‌شود. (Holsti, 1987, 52-65)

سیاست خارجی هر کشور به حلقه‌های سیاسی، اجتماعی، اداری، اقتصادی و فرهنگی آن کشور گره خورده است. سیاست خارجی به عبارت دیگر با سطوح اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن کشور ارتباط دارد و پدیده‌ای چند وجهی است. بدون شناخت تمامی حلقه‌ها اولاً نمی‌توان در جهت بهبود سیستماتیک آن اقدام کرد، دوماً نمی‌توان شکل‌گیری و اجرای سیاست خارجی را درک کرد، سوماً نمی‌توان به صورت مقایسه‌ای و تطبیقی با سایر کشورها، سیاست خارجی را مورد سنجش و ارزیابی قرارداد. البته باید علاوه بر تمامی حلقه‌های ذکر شده، ویژگی‌های خاص هر جامعه را نیز باید در سیاست خارجی آن موثر دانست. سیاست خارجی چون سایر پدیده‌های اجتماعی، تحول و دگرگونی خاص خود را دارد.

جوامع، ایستا نیستند و نمی‌توانند ایستا باقی بمانند. برای همین تمامی ارکان جوامع دست‌خوش تحول و پویایی می‌باشد. سیاست خارجی نیز به‌عنوان یکی از ارکان بقا و حاکمیت جوامع مرزبندی شده بر اساس دولت-ملت از این قاعده مستثنی نیست. منظور از پویایی سیاست خارجی را می‌توان این‌گونه تفسیر کرد که، سیاست خارجی در گذشته نیز نتیجه و برآیند تحولات داخلی و بین‌المللی

بوده اما امروزه سیاست خارجی بیش از پیش منتج از تعامل سه سطح بسیار متحول از زندگی اجتماعی: سطح داخلی، سطح منطقه‌ای، سطح بین‌المللی است. سیاست خارجی همه کشورها با محیط در تعامل است. اهداف، استراتژی‌ها، توانایی‌ها، ابزارها، فنون، تاکتیک‌ها، سبک و دستگاه سیاست خارجی، هم‌چنین تصمیمات، اقدامات و پیامدهای سیاست خارجی همگی در این تعامل نقش دارند. (رمضانی، ۱۳۸۴، ۳۰)

آنچه در سیاست داخلی یک کشور انجام می‌گیرد، رابطه‌ای پویا و متقابل با محیط بیرونی دارد. محیط بیرونی نیز به‌نوبه خود متأثر از تحولات داخلی است. تدوین سیاست خارجی هر کشور یکی از وظایف حکومت است، بنابراین، موجودیت نظام کشور در صحنه بین‌الملل با مطالعه سیاست خارجی مورد تاکید قرار می‌گیرد.

امروزه سیاست داخلی و خارجی بدون مرز شده‌اند. یک عمل سیاست داخلی می‌تواند عمیقا معنای سیاست خارجی داشته باشد و اقدامات سیاست خارجی می‌تواند صرفا در قالب سیاست داخلی تبیین گردد. سیاست خارجی کشورها تحت تأثیر دو عامل عمده شکل می‌گیرد که عبارتند از: الف) محیط ذهنی که همان ارزش‌ها و تصورات سیاست‌گزاران است.

ب) محیط عینی که خود شامل دو بخش محیط داخلی (شرایط داخلی کشور) و محیط بین‌المللی (شامل محیط منطقه‌ای و محیط جهانی) است. ارزش‌ها، تصورات و نگرانی‌های ملی سیاست‌گذاران بر آنچه که انجام دادنش برای آنان مطلوب است، تأثیر می‌گذارد. اما محیط (داخلی، منطقه‌ای و جهانی) تعیین‌کننده آن چیزی است که دولت‌ها قادر به انجام آن هستند.

شرایط محیط بین‌المللی (منطقه‌ای و جهانی) که شرایط سیستمیک نامیده می‌شوند. از دو طریق بر رفتار و سیاست خارجی دولت‌ها تأثیر می‌گذارند. نخست این که شرایط سیستماتیک در اغلب موارد به‌وجود آورنده محدودیت‌ها و در برخی موارد به‌وجود آورنده فرصت‌ها می‌باشند. این شرایط، محدود ممکن برای کنش دولت‌ها را مشخص می‌سازند. اما شرایط سیستمیک از یک راه دیگر نیز بر رفتار و سیاست خارجی دولت‌ها تأثیر می‌گذارند. بدین شکل که موجد برخی نیروهایی می‌شوند که دولت‌ها

را به یک جهت خاص وامی‌دارند یا از آن باز می‌دارند. بدین ترتیب، اگر حتی شرایط سیستمیک نتوانند تأثیر بسزایی بر شکل‌گیری اولیه خط‌مشی‌های سیاست خارجی یک دولت داشته باشند، می‌توانند در موفقیت یا عدم موفقیت آن نقش محوری داشته باشند. در نتیجه، برای فهم سیاست خارجی کشورها (به‌ویژه کشورهای در حال توسعه) باید به سه عامل محدودیت‌ها، فرصت‌ها و فشارها توجه نمود. از این‌رو بر این باور هستیم که در مورد سیاست خارجی کشورهای در حال توسعه باید بیش‌تر به محدودیت‌ها توجه داشت تا مطلوبیت‌ها. ما برای فهم سیاست خارجی این کشورها، عنوان سیاست خارجی محدودیت-محور^۱ در مقابل سیاست خارجی مطلوبیت-محور^۲ را به‌کار می‌بریم. در این مطلب به دنبال ارائه یک چهارچوب اولیه برای فهم سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران هستیم. نخست مروری بر مهم‌ترین مباحث تئوریک سیاست خارجی خواهیم داشت. دوم به بررسی برخی از ادبیات موجود در مورد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران خواهیم پرداخت. در نهایت به ضرورت ارائه یک چهارچوب مفهومی برای فهم سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران اشاره خواهیم داشت.

مباحث تئوریک سیاست خارجی

نظریه‌های میان‌برد در روابط بین‌الملل به دو بخش نظریه‌های کنش^۳ و نظریه‌های اندرکنش^۴ تقسیم می‌شوند. نظریه‌های اندرکنش با روابط بازیگران در عرصه بین‌المللی سر و کار دارند. روابط بین‌الملل عبارت از مطالعه اندرکنش بازیگران عرصه بین‌المللی است. (O. Lerche & Said, 1997, 9)

^۱) Contrait – Centered

^۲) Contrait – Centered

^۳) Action

^۴) Interaction

در نظریه کنش مسایلی چون تحلیل اهداف- ابزار، شیوه تصمیم‌گیری، تحلیل توانایی‌های یک دولت، و در نهایت تاثیر ساختار و کارکرد محیط داخلی بر سیاست خارجی یک دولت در سیاست بین‌الملل بررسی می‌شود، نظریه کنش عرصه بررسی سیاست خارجی است.

در نظریه کنش، دو نوع نظریه در مطالعه سیاست خارجی ایران سودمند است. (سجادپور، ۱۲، ۱۳۸۱) نوع اول نظریه‌هایی که به چگونگی تصمیم‌گیری سیاست خارجی مربوط می‌شود. بدین ترتیب، تصمیم‌گیری سیاست خارجی ایران فرایندی پیچیده و پرمتغیر می‌باشد. پیچیدگی‌های سیاست خارجی ایران به کمک نظریه‌های مختلف قابل درک، تنظیم و بیان کردن است.

نوع دوم نظریه‌هایی که به چگونگی ارتباط رفتار سیاست خارجی و ماهیت نظام سیاسی ارتباط پیدا می‌کند. تقسیم‌بندی نظام‌های سیاسی به لحاظ چگونگی شکل‌گیری فرایند نهایی عمل سیاسی و توزیع قدرت، بحث‌های گوناگونی را بین نظریه‌پردازان روابط بین‌الملل از زاویه رفتار خارجی برانگیخته است.

نظریه‌های فوق مربوط به شکل‌گیری رفتار دولت ملی و به اصطلاح مساله کنش بود. اما در نظریه اندرکنش به محیط خارجی تاثیرگذار بر رفتار یک دولت توجه می‌شود. نظریه‌های اندرکنش با روابط بازیگران در عرصه بین‌المللی سر و کار دارند. روابط بین‌الملل عبارت از مطالعه اندرکنش بازیگران عرصه بین‌المللی است. نظریه اندرکنش عرصه بررسی روابط (سیاست، اقتصاد و فرهنگ) بین‌الملل است. نظریه اندرکنش نیز به دو نوع قابل تقسیم‌اند: (سجادپور، ۱۳۸۱، ۱۴) نظریه‌هایی که واکنش‌های دوستانه را در بر می‌گیرد و نظریه‌هایی که واکنش‌های خصمانه را مدنظر قرار می‌دهد.

نوع اول نظریه‌ها: در شناخت همکاری‌ها، اتحادیه‌های منطقه‌ای و مقوله‌ی پرترفدار همگرایی^۵ می‌تواند ابزار شناخت جایگاه ایران در مناسبات منطقه‌ای باشد.

⁵) Integration